

UKŁADY SEKWENCYJNE

Układ sekwencyjny – wartości wyjść są funkcją aktualnego stanu, sekwencji poprzednich stanów oraz wejść układu cyfrowego

- Autonomiczne włączanie lampek choinkowych
- Sterowanie w zaplanowanej kolejności „pokazem fontann”
- Światła kierujące ruchem ulicznym
- Reklamy świetlne...
- Sekwencyjna wymiany danych

Układ sekwencyjny...

Asynchroniczny – zmiany stanów następują bezpośrednio po zmianie wartości sygnałów wejściowych (układ rzadko stosowany)

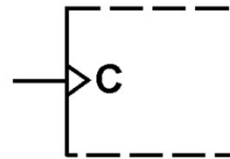
Synchroniczny – zmiany stanów następują na podstawie wartości sygnałów wejściowych w chwilach określanych przez zewnętrzny sygnał taktujący, zazwyczaj okresowy stąd zwany zegarowym

autonomiczny – układ synchroniczny bez wejść sterujących, tylko zegar

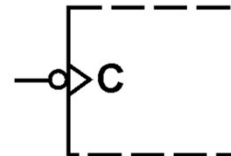
UKŁADY SEKWENCYJNE

Sposoby wyzwalania układu synchronicznego sygnałem zegarowym

Zbocze narastające
(zmiana $0 \rightarrow 1$)

Zbocze opadające
(zmiana $1 \rightarrow 0$)

UKŁADY SEKWENCYJNE

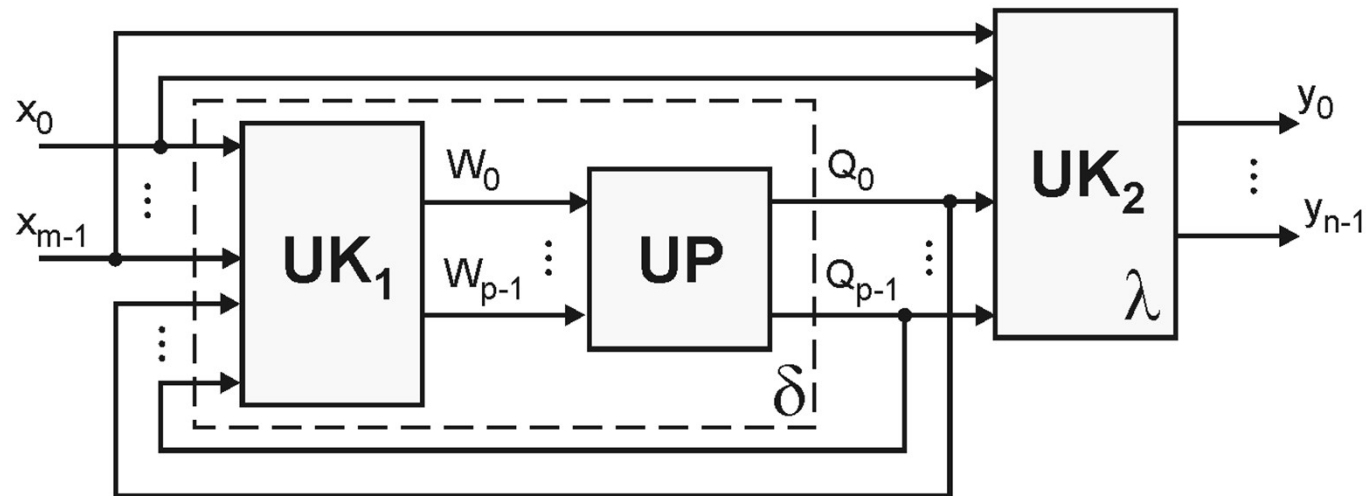
**Model matematyczny układu sekwencyjnego nazywany jest
*AUTOMATEM***

Rozróżniamy dwa modele automatów:

- automat Mealy’ego – (1955 r.) sygnały wyjściowe zależą od stanu w jakim układ się znajduje oraz od sygnałów wejściowych (rzadko stosowany)**
- automat Moore’a – (1956 r.) sygnały wyjściowe zależą tylko od stanu w jakim układ się znajduje**

UKŁADY SEKWENCYJNE

Schemat blokowy automatu Mealy'ego

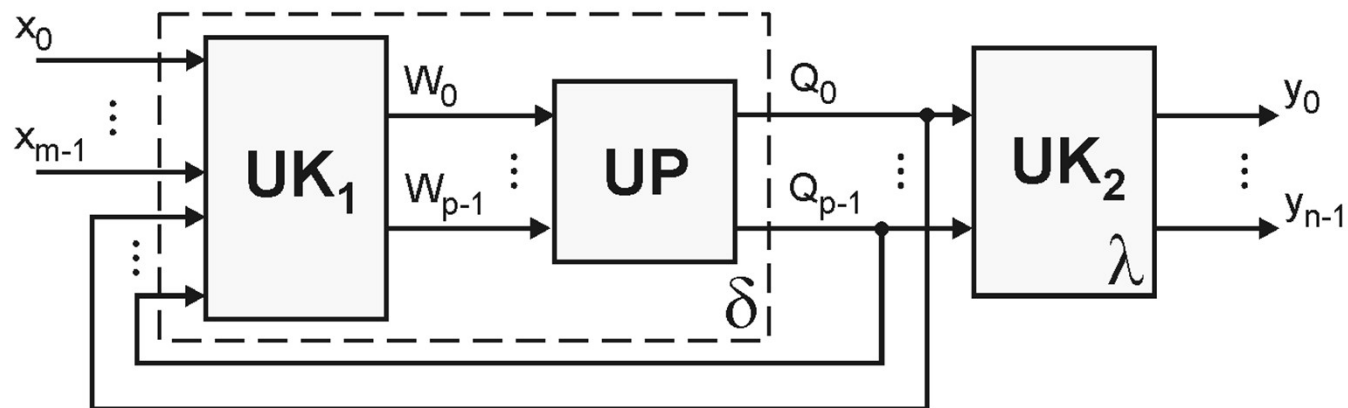
$$Q = \delta(Q, X)$$

$$Y = \lambda(Q, X)$$

UP – układ pamięciowy

UKŁADY SEKWENCYJNE

Schemat blokowy automatu Moore'a

$$Q = \delta(Q, X)$$

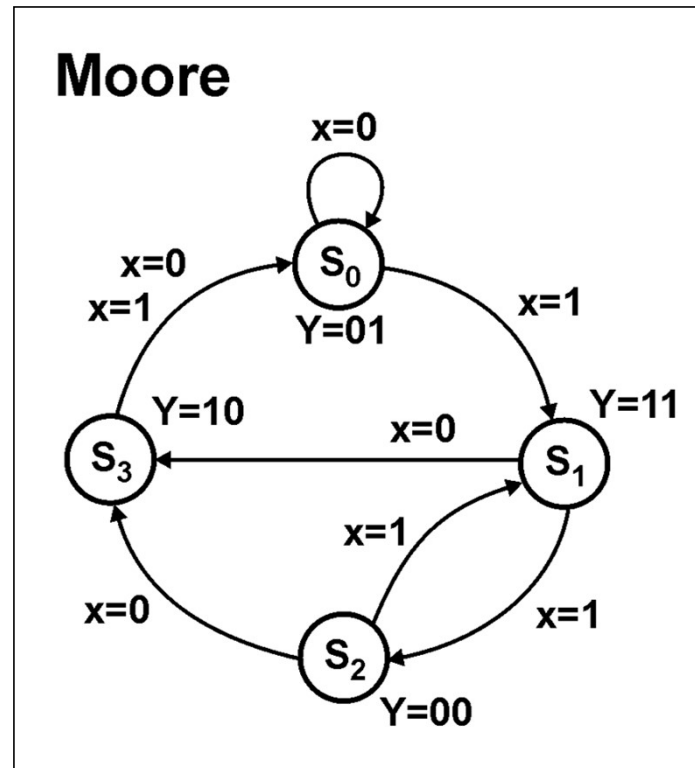
$$Y = \lambda(Q)$$

UP – *układ pamięciowy*

UKŁADY SEKWENCYJNE

Sposoby opisu układu sekwencyjnego

Graf stanów

UKŁADY SEKWENCYJNE

Sposoby opisu układu sekwencyjnego

Tablica przejść i wyjść

Moore

Tablica przejść

Stan		Stan			
x		S ₀	S ₁	S ₂	S ₃
		S ₀	S ₃	S ₃	S ₀
0		S ₀	S ₃	S ₃	S ₀
1		S ₁	S ₂	S ₁	S ₀

Stan₊

Tablica wyjść

		Stan			
Y		S ₀	S ₁	S ₂	S ₃
		01	11	00	10

Stan – stan aktualny, Stan₊ – stan następny

ELEMENTY PAMIĘCIOWE => *przerzutniki*

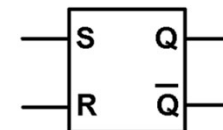
Ze względu na sposób przełączenia:

- przerzutniki *asynchroniczne* – tylko wyjściowe sygnały wyzwalające zmianę stanu wyjścia; *zatrask, latch*
- przerzutniki *synchroniczne* – wyjściowe sygnały wyzwalające zmianę stanu wyjścia oraz sygnał taktujący (zegar)

Ze względu na działanie:

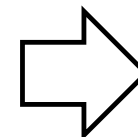
- SR (Set – Reset)
- D (Data, Delay)
- JK (ulepszona wersja SR)
- T (Toggle – *ang.* przełączenie)

ASYNCHRONICZNY PRZERZUTNIK *SR*

Zasada działania

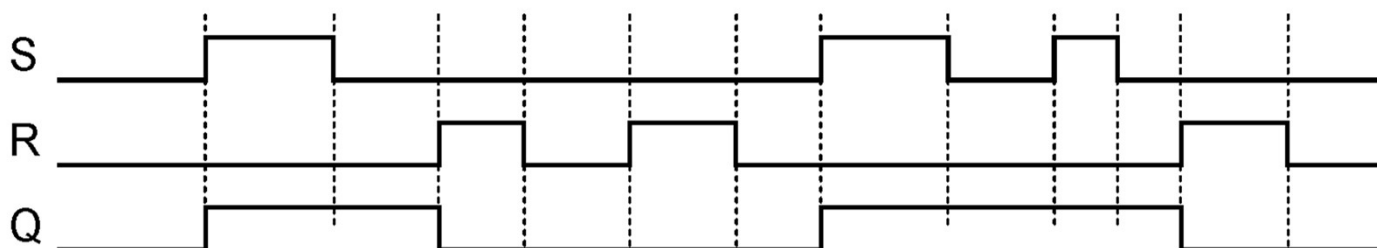
S – Set → dla S=1 ustaw Q=1
R – Reset → dla R=1 ustaw Q=0

Tablica przejść

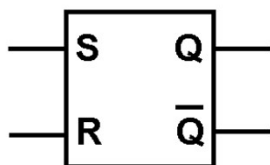
S	R	Q ₊
0	0	Q
0	1	0
1	0	1
1	1	—

Przykładowe przebiegi sygnałów

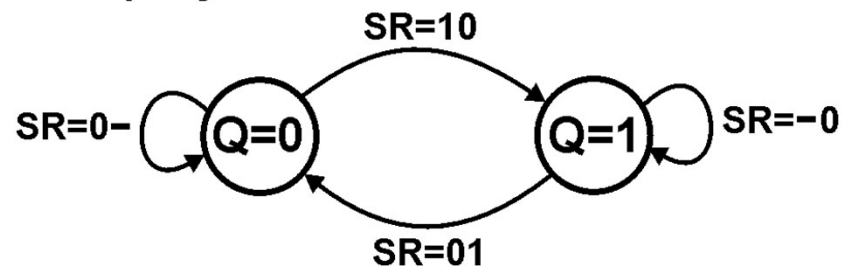

Asynchroniczny przerzutnik SR – sposoby opisu działania

Symbol

Graf przejść

Siatka Karnaugh

SR		00	01	11	10
Q	0	0	0	—	1
	1	1	0	—	1

Q^+

Tablica przejść

S	R	Q^+
0	0	Q
0	1	0
1	0	1
1	1	—

Tablica wzbudzeń

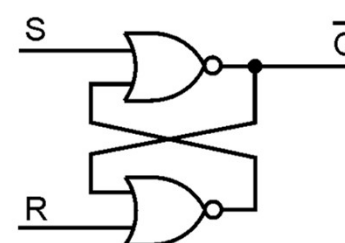
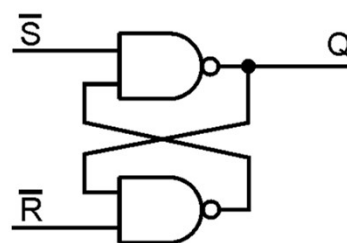
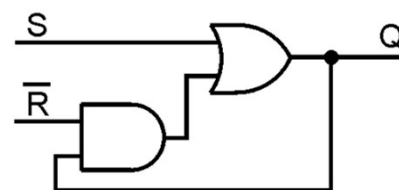
$Q \rightarrow Q^+$	S	R
0 → 0	0	—
0 → 1	1	0
1 → 0	0	1
1 → 1	—	0

Asynchroniczny przerzutnik SR – realizacja układowa

SR		00	01	11	10
Q	0	0	0	—	1
	1	1	0	—	1

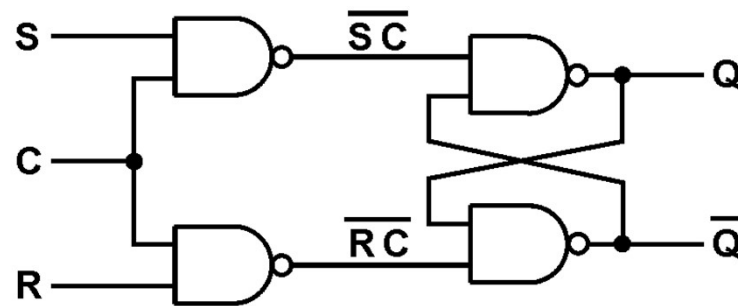
Q_+

$$Q_+ = S + \bar{R}Q$$

$\bar{R}, \bar{S}$ – znak negacji oznacza reakcję tych wejść na stan 0

Przerzutnik SR – z zezwoleniem... (bramkowany zatrzask)

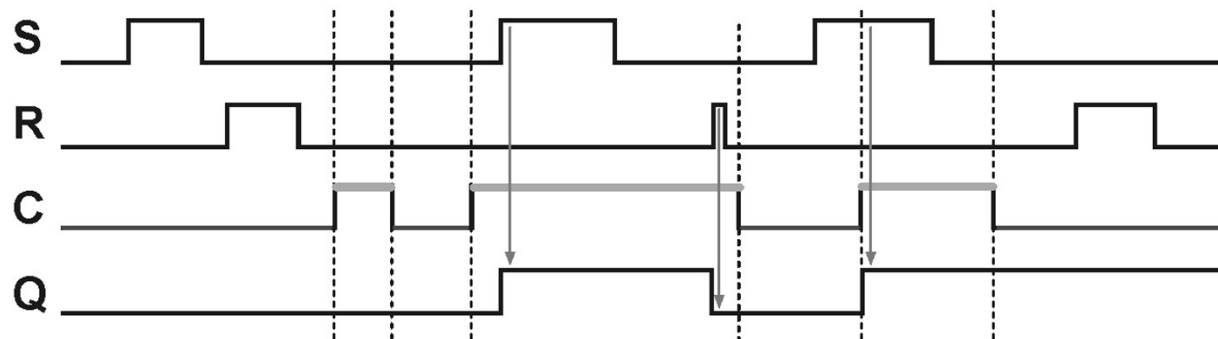

$$\overline{SC} = \begin{cases} 1 & \text{dla } C = 0 \\ \overline{S} & \text{dla } C = 1 \end{cases}$$

$$\overline{RC} = \begin{cases} 1 & \text{dla } C = 0 \\ \overline{R} & \text{dla } C = 1 \end{cases}$$

Stany wejść S i R są przenoszone przez bramki NAND tylko przy sygnale zezwalającym $C = 1$.

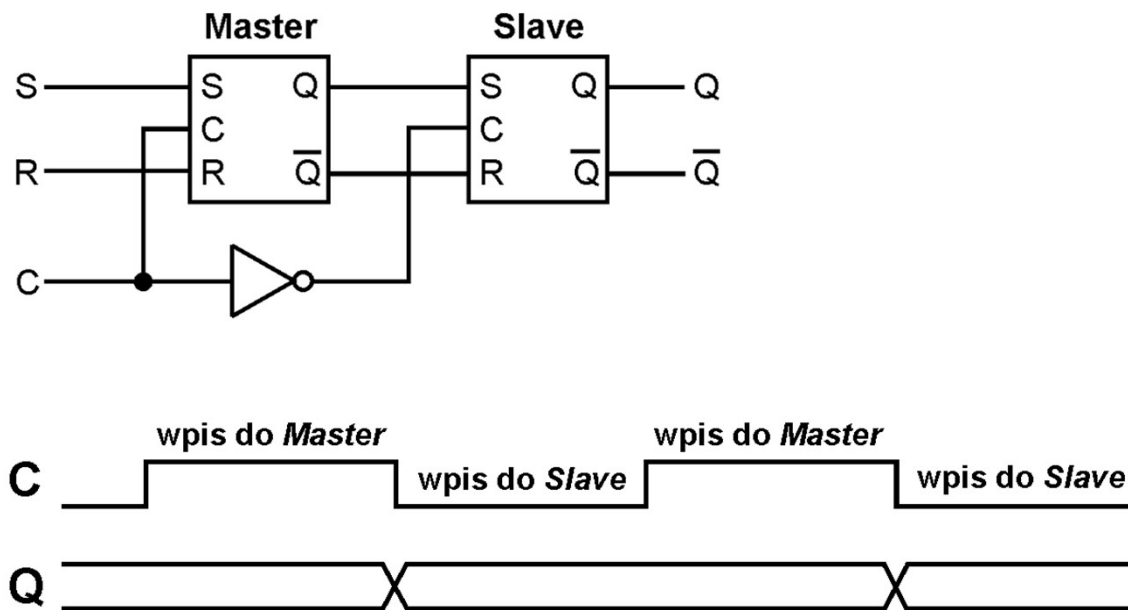
Przykładowe przebiegi sygnałów

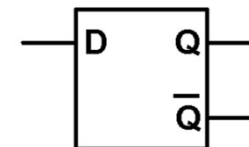
Przerzutnik typu Master–Slave

Jest to najprostsze rozwiązanie eliminujące „przezroczyść”, stanowiące szeregowe połączenie dwóch bramkowanych zatrząskó wyzwalanych w przeciwnych fazach impulsem sygnału zegarowego.

Przerzutnik SR MS

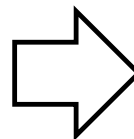

„ASYNCHRONICZNY” PRZERZUTNIK *D*

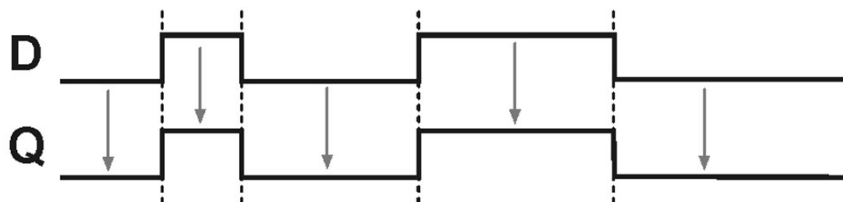
Zasada działania

dla $D=1$ ustaw $Q=1$
dla $D=0$ ustaw $Q=0$

Tablica przejść	
D	Q_+
0	0
1	1

Przykładowe przebiegi sygnałów

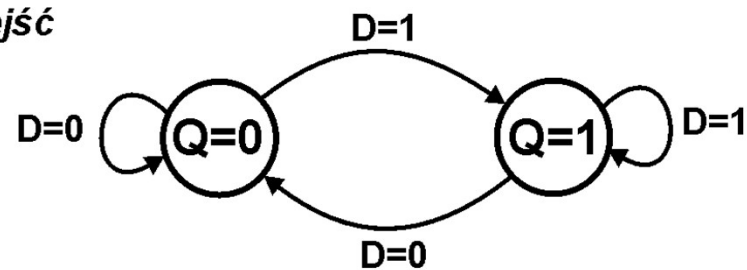

„super-przeźroczysty...”

???

Przerzutnik D – sposoby opisu działania

Graf przejść

Siatka Karnaugh

D \ Q	0	1
0	0	1
1	0	1

$Q^+ = D$

Tablica przejść

D	Q^+
0	0
1	1

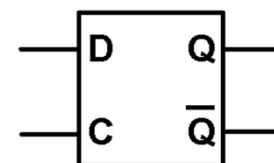
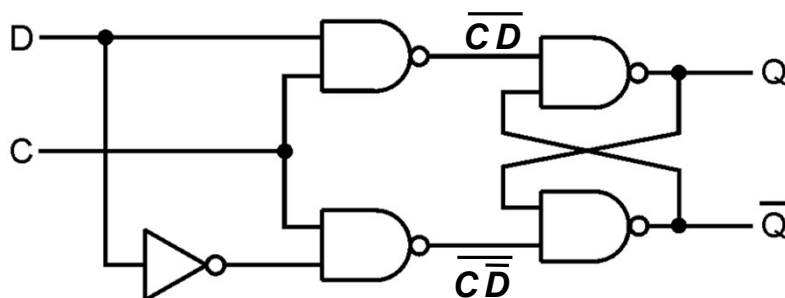
Tablica wzbudzeń

$Q \rightarrow Q^+$	D
0 → 0	0
0 → 1	1
1 → 0	0
1 → 1	1

Przerzutnik D – z zezwoleniem... (bramkowany, zatrzask)

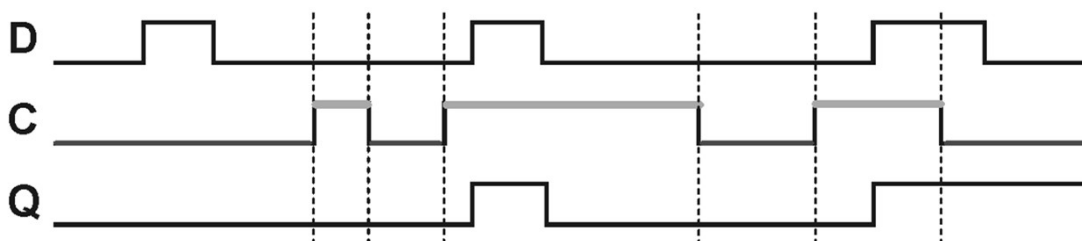
Powstał z zatrzasku SR w wyniku połączenia wejścia S przez inwerter do wejścia R =>

Tablica przejść

S	R	Q ₊
0	0	Q
0	1	0
1	0	1
1	1	—

Przykładowe przebiegi sygnałów

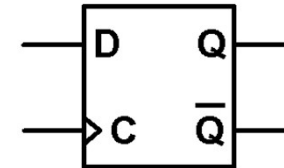

?

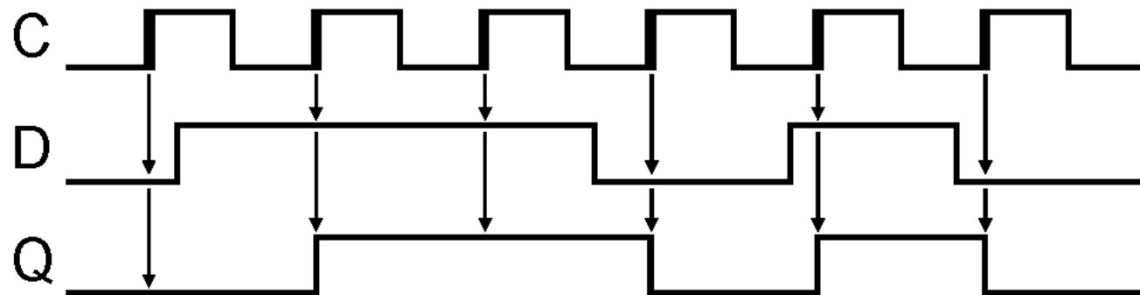
„prawie nieprzeźroczysty...”

SYNCHRONICZNY PRZERZUTNIK D

– wyzwalany zboczem sygnału zegara

Przykładowe przebiegi sygnałów

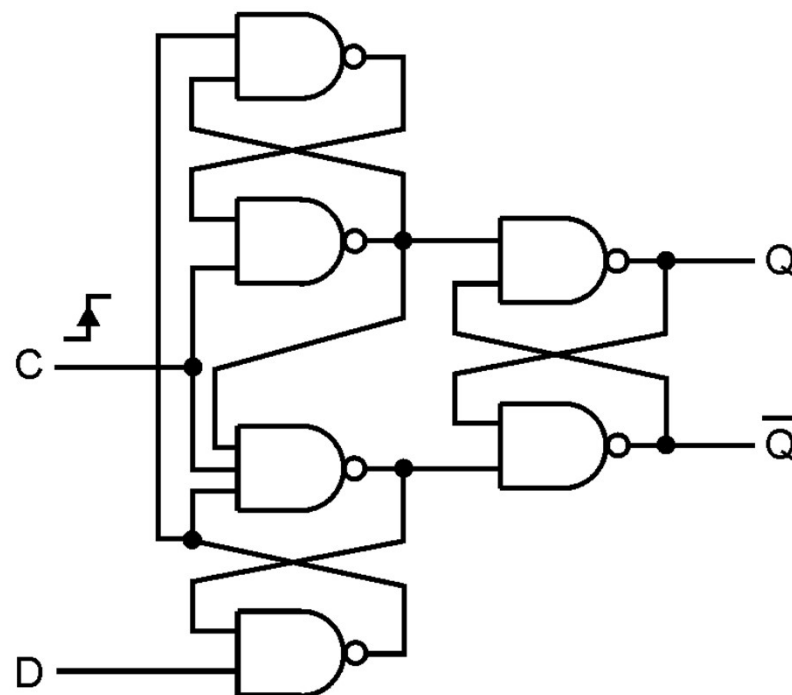

„całkowicie nieprzeźroczysty...”

***Wyjście Q przyjmuje stan wejścia D tylko
w momentach zmiany na C z 0 na 1***

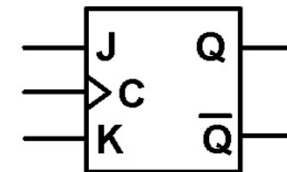
Synchroniczny przerzutnik D – realizacja układowa

SYNCHRONICZNY PRZERZUTNIK *JK*

J – John

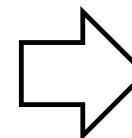
K – Kilby

Ulepszona wersja przerzutnika SR – brak stanu zabronionego !

Zasada działania

J (set) → dla J=1 ustaw Q=1
K (reset) → dla K=1 ustaw Q=0

Tablica przejść		
J	K	Q ₊
0	0	Q
0	1	0
1	0	1
1	1	$\overline{Q}$

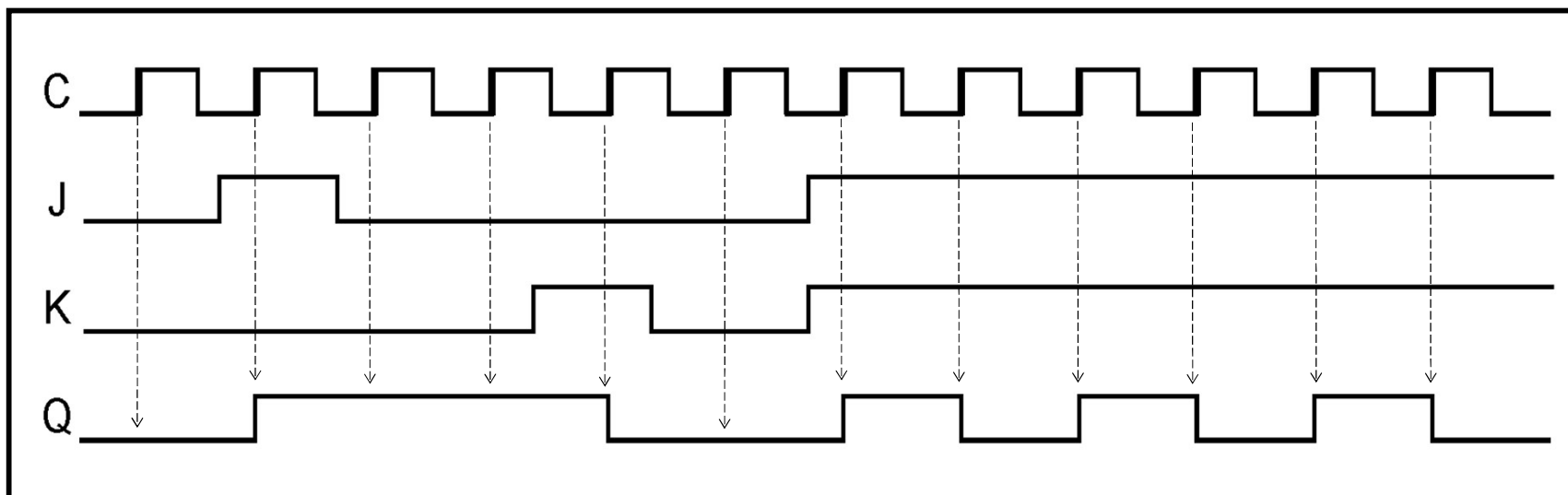
Dla J = 1 i K = 1 wyjście Q przyjmuje stan przeciwny!

Synchroniczny przerzutnik JK

– przykładowe przebiegi sygnałów

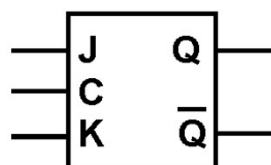
Tablica przejść

J	K	Q ₊
0	0	Q
0	1	0
1	0	1
1	1	$\overline{Q}$

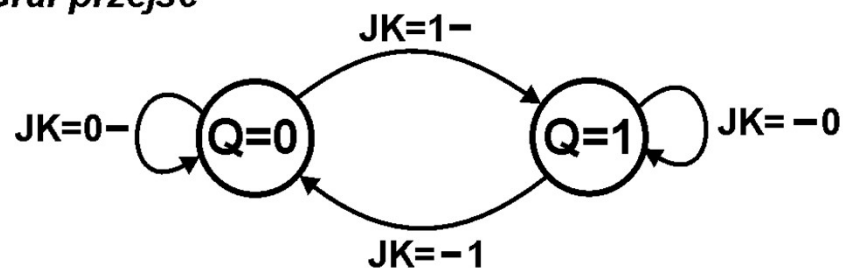

Synchroniczny przerzutnik JK – sposoby opisu działania

Symbol

Graf przejść

Siatka Karnaugh

JK		00	01	11	10
Q	0	0	0	1	1
	1	1	0	0	1

Q^+

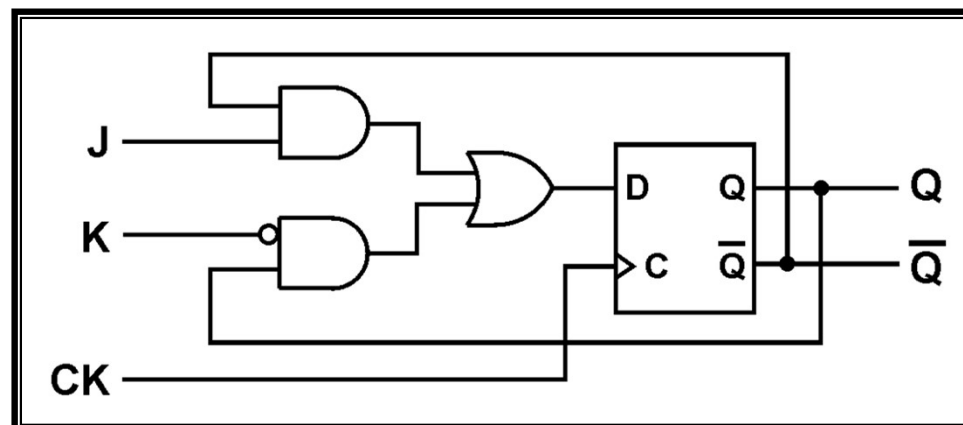
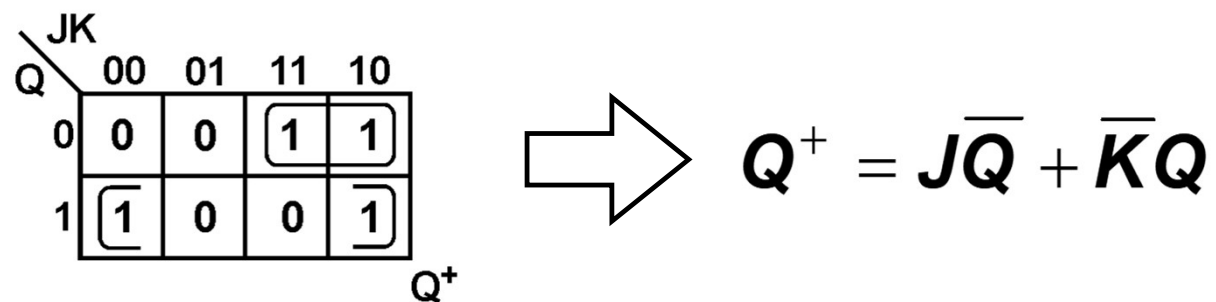
Tablica przejść

JK	Q^+
00	Q
01	0
10	1
11	$\overline{Q}$

Tablica wzbudzeń

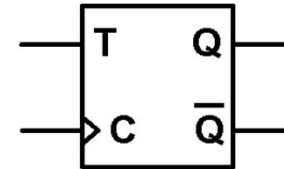
$Q \rightarrow Q^+$	JK
0→0	0-
0→1	1-
1→0	-1
1→1	-0

Synchroniczny przerzutnik JK – realizacja układowa

SYNCHRONICZNY PRZERZUTNIK T

T – toggle – przełączać...

Zasada działania

- dla $T=1$ ustaw na Q stan przeciwny, czyli not Q
- dla $T=0$ nie zmieniaj stanu wyjścia Q

Tablica przejść	
T	Q_+
0	Q
1	$\overline{Q}$

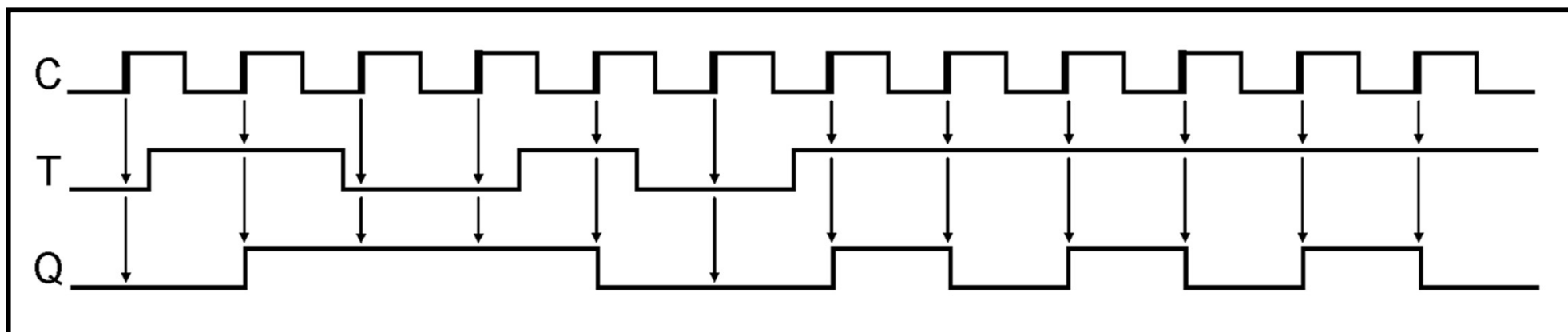

Synchroniczny przerzutnik T

– przykładowe przebiegi sygnałów

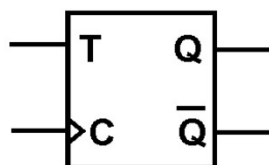
Tablica przejść

T	Q_+
0	Q
1	$\overline{Q}$

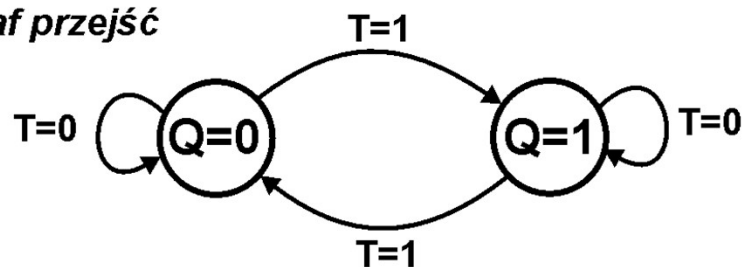

Synchroniczny przerzutnik T – sposoby opisu działania

Symbol

Graf przejść

Siatka Karnaugh

		T	
		0	1
Q	0	0	1
	1	1	0

Q^+

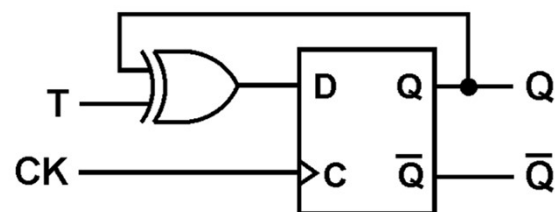
Tablica przejść

T	Q^+
0	Q
1	$\bar{Q}$

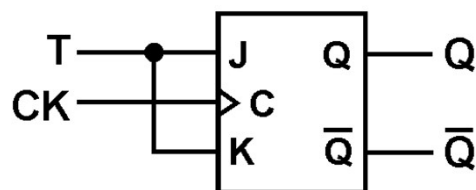
Tablica wzbudzeń

$Q \rightarrow Q^+$	T
0 $\rightarrow$ 0	0
0 $\rightarrow$ 1	1
1 $\rightarrow$ 0	1
1 $\rightarrow$ 1	0

Synchroniczny przerzutnik T – realizacje układowe

T \ Q	0	1
0	0	1
1	1	0

 $Q^+ = T \oplus Q$

Tablica wzbudzeń

Q → Q ⁺	T
0 → 0	0
0 → 1	1
1 → 0	1
1 → 1	0

Projektowanie układów sekwencyjnych

ETAPY:

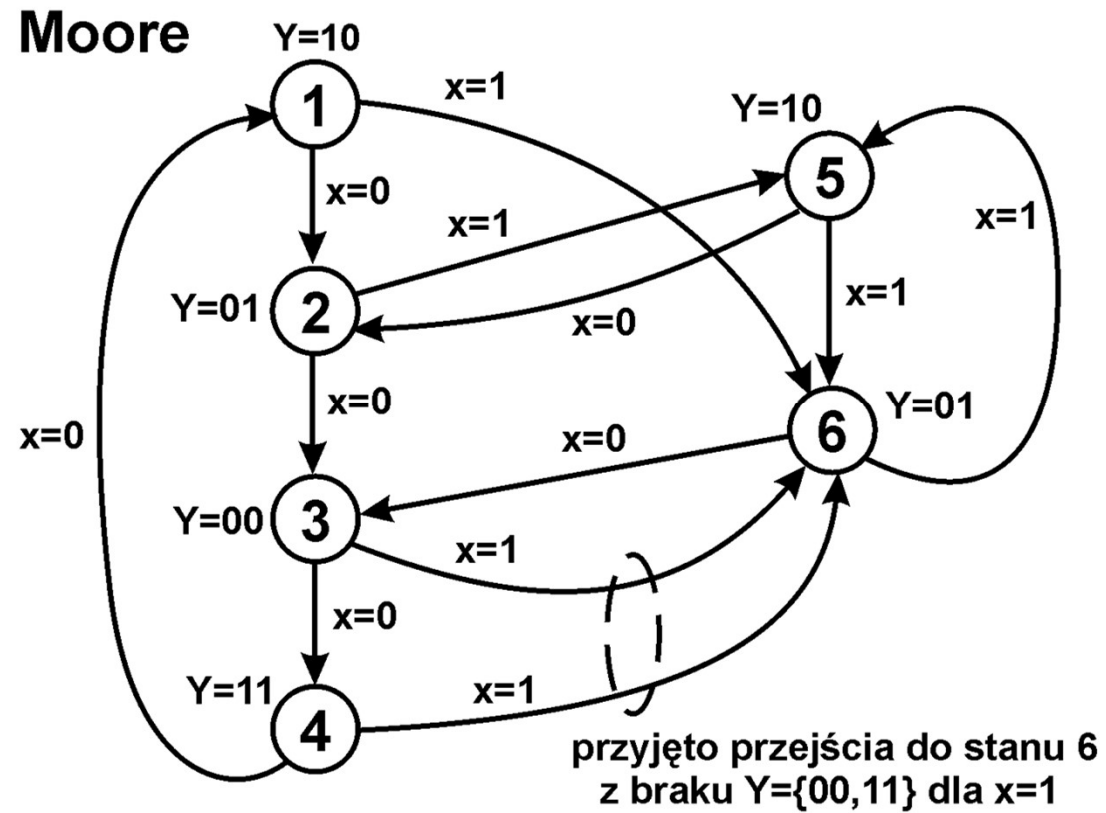
- 1. Opis słowny działania układu**
- 2. Utworzenie grafu automatu**
- 3. Utworzenie pierwotnej tablicy przejść i wyjść**
- 4. Minimalizacja liczby stanów automatu**
- 5. Kodowanie stanów**
- 6. Wybór elementów pamięciowych**
- 7. Utworzenie funkcji wzbudzeń przerzutników**
- 8. Utworzenie funkcji wyjść**
- 9. Schemat układu (bramki, przerzutniki)**

Przykład – opis słowny działania układu

Zaprojektować synchroniczny układ sekwencyjny generujący sekwencję sygnałów sterujących 10, 01, 00, 11 dla sygnału wejściowego $x=0$ oraz sekwencję 01, 10 dla $x=1$. Przy zmianie sygnału x układ generuje nową sekwencję tak, aby należał do niej ostatni wyraz poprzedniej sekwencji.

Przykład – *graf automatu*

$x=0 \rightarrow 10, 01, 00, 11$ oraz $x=1 \rightarrow 10, 01$ (brak 00 i 11!)

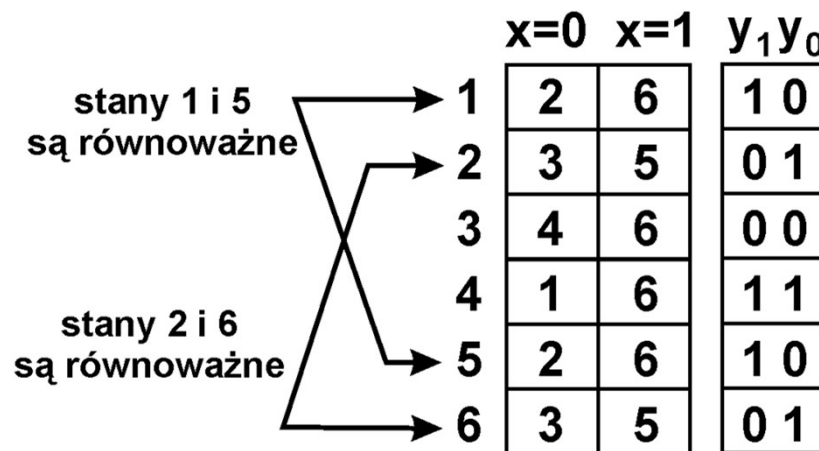
Przykład – pierwotna tablica przejść i wyjść

	x=0	x=1	y₁y₀
1	2	6	1 0
2	3	5	0 1
3	4	6	0 0
4	1	6	1 1
5	2	6	1 0
6	3	5	0 1

Przykład – *minimalizacja liczby stanów*

Dwa stany są równoważne, jeżeli dla każdej kombinacji wejść dają taką samą wartość wyjścia oraz przenoszą automat do tego samego stanu lub stanów równoważnych.

Stany równoważne sklejamy w jeden stan.

	x=0	x=1	y_1y_0
1	2	6	1 0
2	3	5	0 1
3	4	6	0 0
4	1	6	1 1
5	2	6	1 0
6	3	5	0 1

Zredukowana
liczba stanów

	x=0	x=1	y_1y_0
(1,5)	2	6	1 0
(2,6)	3	5	0 1
3	4	6	0 0
4	1	6	1 1

Przykład – minimalizacja liczby stanów

(1,5) → A

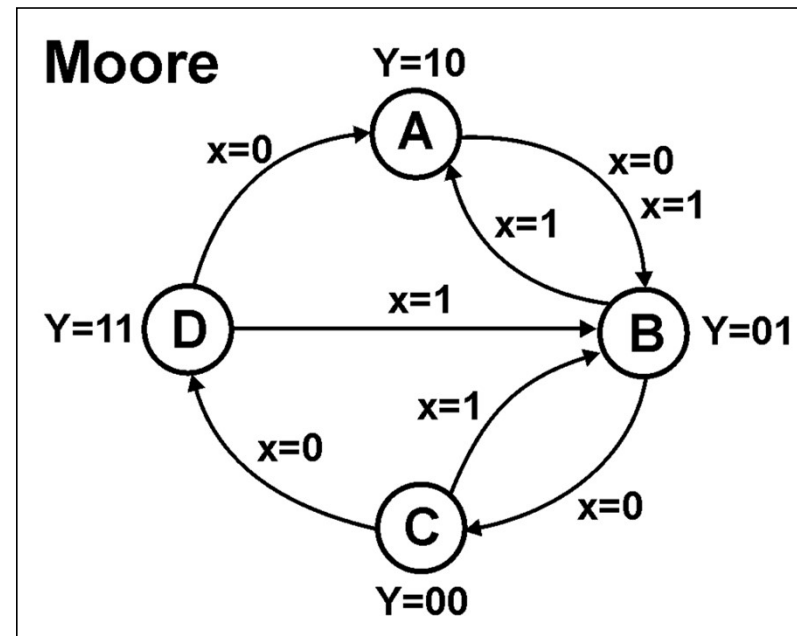
(2,6) → B

3 → C

4 → D

	x=0	x=1	$y_1 y_0$
A	B	B	1 0
B	C	A	0 1
C	D	B	0 0
D	A	B	1 1

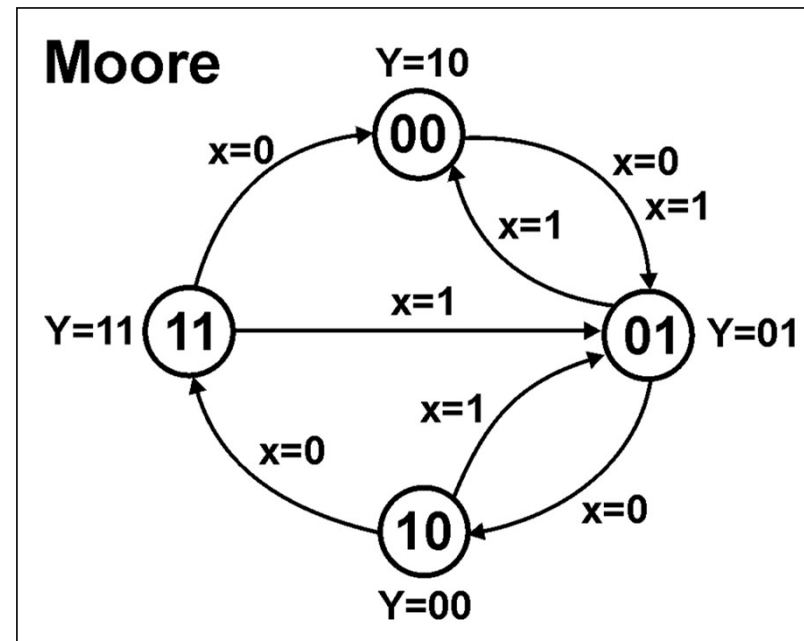
Minimalny graf automatu

Minimalna tablica przej. i wyj.

Przykład – *kodowanie stanów*

Kody stanów: A $\leq$ 00
(Q_1Q_0) B $\leq$ 01
C $\leq$ 10
D $\leq$ 11

**Przykład – zakodowana minimalna tablica przejść i wyjść
w postaci siatek Karnaugh**

Moore

Tablica przejść

		$Q_1 Q_0$			
		00	01	11	10
x	0	01	10	00	11
	1	01	00	01	01

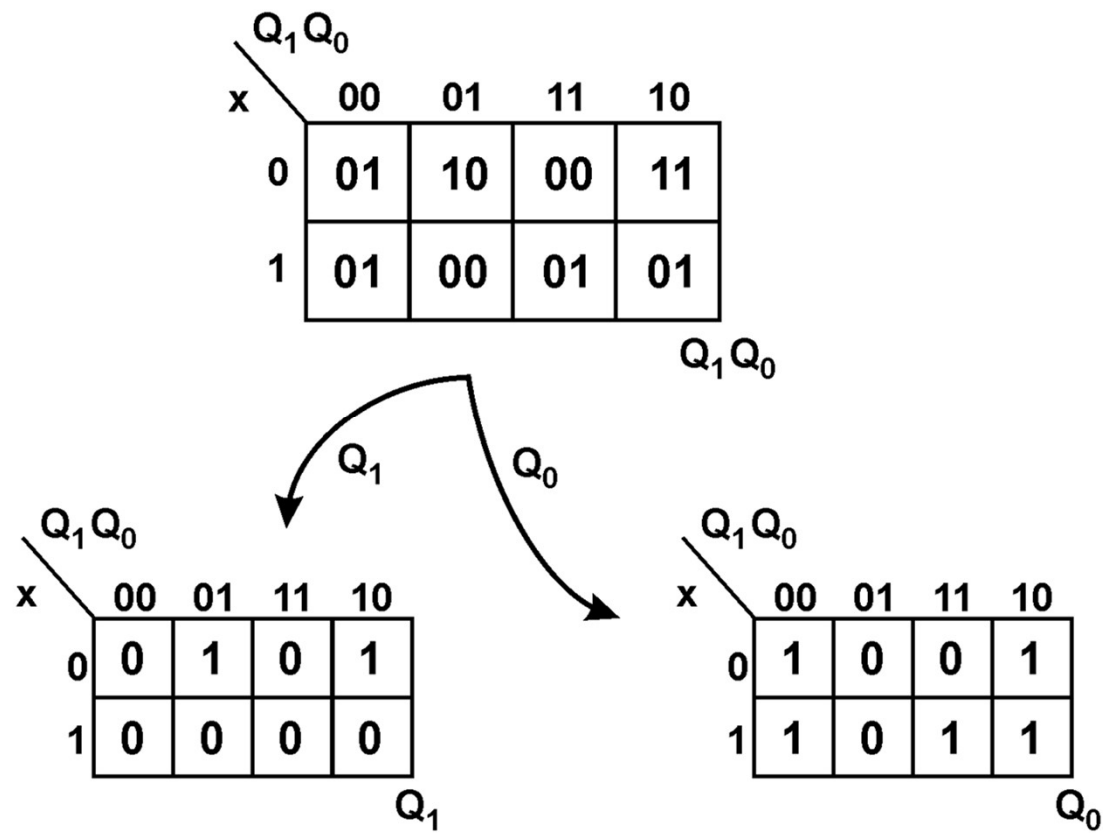
$Q_1 Q_0$

Tablica wyjść

		Q_0	
		0	1
Q_1	0	10	01
	1	00	11

$y_1 y_0$

Przykład – *funkcje wzbudzeń*

Przykład – funkcje wzbudzeń dla przerzutników JK

Q_0

Diagram of the initial state transition table for Q_0 . The vertical axis is labeled x with values 0 and 1. The horizontal axis is labeled $Q_1 Q_0$ with values 00, 01, 11, and 10. The table contains the next state values for Q_0 .

	00	01	11	10
0	1	0	0	1
1	1	0	1	1

Arrows indicate the state transitions between adjacent cells. A specific transition is highlighted: $Q_0 = 0 \rightarrow 1$ from the cell (0, 01) to (0, 11).

Tablica wzbudzeń

$Q \rightarrow Q_+$	J K
0 → 0	0 –
0 → 1	1 –
1 → 0	– 1
1 → 1	– 0

Diagram of the J input function table for Q_0 . The vertical axis is labeled x with values 0 and 1. The horizontal axis is labeled $Q_1 Q_0$ with values 00, 01, 11, and 10. The table contains the J input values.

	00	01	11	10
0	1	–	–	1
1	1	–	–	1

Arrows from the initial state table point to the cells where $J_0 = 1$ (00, 01, 11, 10 for $x=0$ and 00, 10 for $x=1$).

$$J_0 = 1$$

Diagram of the K input function table for Q_0 . The vertical axis is labeled x with values 0 and 1. The horizontal axis is labeled $Q_1 Q_0$ with values 00, 01, 11, and 10. The table contains the K input values.

	00	01	11	10
0	–	1	1	–
1	–	1	0	–

Arrows from the initial state table point to the cells where K_0 is defined (01, 11 for $x=0$ and 01, 11 for $x=1$).

$$K_0 = \overline{Q_1} + \overline{x} = \overline{Q_1 x}$$

Przykład – funkcje wzbudzeń dla przerzutników JK

Q_1

		$Q_1 Q_0$			
		00	01	11	10
x	0	0	1	0	1
	1	0	0	0	0

Q

Tablica wzbudzeń

$Q \rightarrow Q_+$	J K
0 → 0	0 –
0 → 1	1 –
1 → 0	– 1
1 → 1	– 0

		$Q_1 Q_0$				
		x	00	01	11	10
	0	0	1	—	—	
	1	0	0	—	—	

J_1

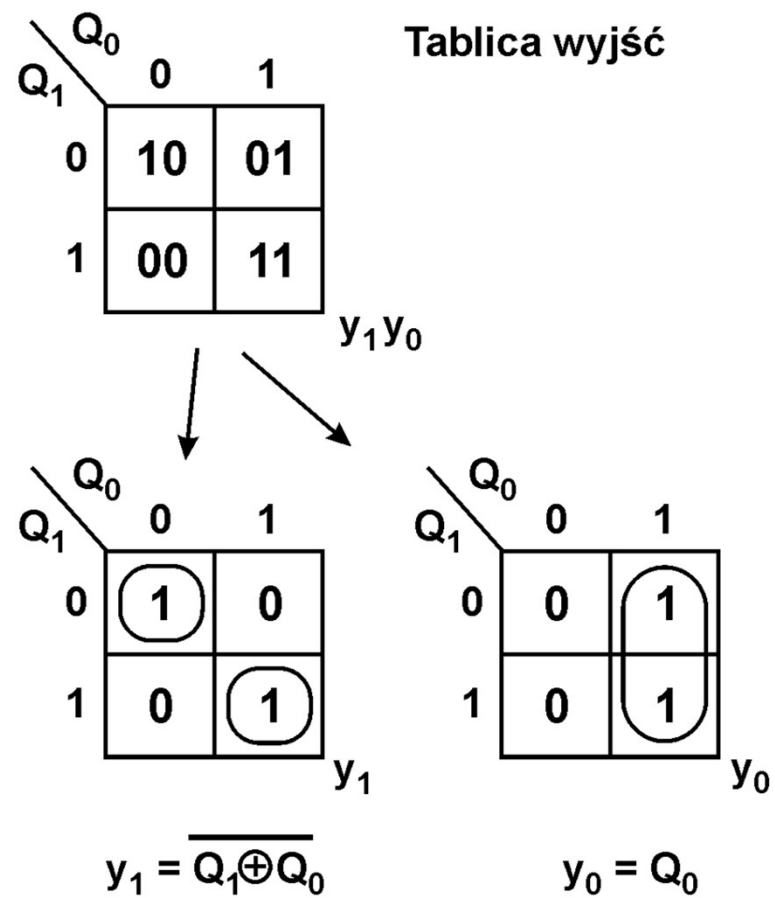
$$J_1 = \overline{x} Q_0$$

		$Q_1 Q_0$			
		00	01	11	10
x	0	—	—	1	0
	1	—	—	1	1

K_1

$$K_1 = Q_0 + x$$

Przykład – funkcje wyjść y_1 i y_0

Przykład – schemat logiczny automatu

